

això, que ara no és essencial; però la cosa, donat el significat i formació de l'adjectiu *shtār*, és evidentment plausible en tots els aspectes, si no és l'escrípol que pot fer el tractament de la consonant inicial. És clar que el mot grec, que ja és homèric, s'hauria manlevat del mot en l'etapa de l'irani antic, no pas amb la *s-* del persa modern sinó segurament del mede, llenguatge pràcticament indocumentat, on al nexa *θr-* de l'avèstic i del persa ant. (Dariu) podia revestir una figura com ara *br-* o *kr-* que els grecs transcriurién aproximadament en forma de *k-*. Tant se val: per al cas present el que importa és el consens de tots els lingüistes que l'ira ni (la llengua dels Rudagúí, Hafiz, Sadí, Firdussí etc.) és l'ambient en què lògicament pensa tothom quan es tracta d'un instrument així.

Rota (tribunal), *V. roda* *Rotaboc*, *V. roda* (compostos) *Rotact*, *rotació*, *V. roda* *Rotador*, *rotaire*, *V. rotar* *Rotal*, *V. rodà* *Rotam*, *rotar* 'sobrecèixer, desbordar-se', *V. rompre*

ROTAR, del ll. RUCTARE id. □ 1.ª doc.: 1371, Diccionari de Jacme Marc

El qual l'usa com a explicació del substantiu *rot*; posat en plural o com a cas recte singular, i a fi de distingir-lo de «*rotz* per rompre» aclareix «*rotz* per *rotar*», aplegant-los tots dos en una llista dels mots que rimem en *o* tancada («*motz* per dits» [DICTOS], «*motz* per molts», *totz*, *sotz*, *senglotz*, *botz* etc.), lín. 1618; també *rot* en singular oblic en rima amb *sanglot* etc., lín 1518; encara més clar, i en circumstància semblant, L. d'Aversó explica «*rota* per ventejar leŕ per la boca» diferenciant-lo de «*rota* per esquinçada» (§ 454); mentre que *rota* amb *o* oberta («plenissonant») en el § 453, amb *açota*, *pilota*, *flota* etc., ha de ser el nom de la ROTA instrument musical. Després en el dicc. de Busa-N. «*rotar*: ructari; *rotant* lançar: eructare», apartant-se del seu model castellà Nebrixa, que havia posat *regoldar* i *regueldo* amb les mateixes traduccions llatines que dona Busa a *rotar* i *rot* catalans. «SUZIEDATS DEL COS: --- fer fastig: movere stomachum, nauseam; *rotar*: ructare; *rot*: ructus ---», OPou (*ThPu*, 233).

A penes cal dir que ha seguit usant-se pertot, i que, almenys en cat. central, té *o* tancada en el present *rota*, *roten* etc.: conservant així, fins en el verb, el vocalisme etimològic; no menys el substantiu («*rot*: eructo» eiv., PzCabr.). «*Rotant* la embriaguesa de la nit passada», en un dels mss atribuïts a St Pere Pasqual (DAg), textos probablement moderns, si bé no recents: «*roten* molt fort y tiren bilis negra», MGadea (*Troços y moços*); el protagonista presoner tancat en el fons d'una sitja, quan li tiren un pa pel forat de dalt, «més tranquil·litat respecte a les intencions dels seus segrestadors, una vegada empeltret de pa i aigua, sentint-se una mica porcell, *rotava* i plorava . », Coromines (*Silèni*, xvi, p 206).

En llatí la forma verbal més corrent fou *eructare*, derivat de *ructare*, i aquest, per la seva banda, era el

frequentatiu i intensiu d'un **rugere*, no transmès pels textos, els quals, però, ens donen exemples del seu derivat *erügère*, participi *eructum*. Com explicaren Ant. Thomas (*Mélanges* Havet, 522) i Jud (*Rom* LX, 78), confirmats amb detalls per Niedermann (*Neue Jahrb. f. d. klass. Altertum* xxix, 337) i Brüch (*RFgn* LIV, 313-5), el ll. RUCTARE fou substituït en ll. vulgar i tardà per una forma alterada RÜPTARE; que, en efecte, es pot documentar més o menys directament en fonts antigues, i que en tot cas és la base que pressuposen les formes de les llengües i parlars romànics, en els quals no ha quedat cap rastre d'una base amb -CT- nī amb ū llarga: ¹ fr. *rot*, *roter*, oc. *rot*, *rotar*; gall-port. *aroto*, *arrotar*; logud. *ruttu*; ast. *arrutu*, it. central *rotto* (Umbria, Laci), napol. (*grutto*); tots ells corresponen netament al descabellament fonètic normal de la ū llatina (en asturià, amb metafoia normal)

A base de la mètrica llatina no podem saber quina era la quantitat de la u de RUCTUS 'rot' i de RUCTARE, però segons el sistema apofònic de la seva morfologia és més probable ja des del punt de vista llatí, que a la ū llarga de *erugere* correspongués ū en el tema de supf i participi. En tot cas això és el que postulen unànimement els prolongaments romànics, car el cast. *eruto*, *-ucto*, *eructar*, és un cultisme tardà en lloc de REGOLDAR (DCEC/DECH); i la forma *rutto*, *ruttare* que va dominar a Toscana i en l'italià comú es degué rectificar també sota l'imperi del llatí. L'àrea del mot català per l'Oest sobreeixia poc o molt de la nostra frontera lingüística. *rotar* en l'aragonès de Binéfar (Coll Altabàs), i així ho diuen encara a Bielsa, en ús ben dialectal: «he *rotáto*, e que descansau m'he quedato» (1965).

Ja en llatí clàssic la forma derivada ERUCTARE i ERUCTUS, -ūs, 'rot' fou més freqüent que RUCTARE, RUCTUS, les formes sense prefix: Nebrixa i Busa posen bé la distinció de matisos en llatí (sovint no observada en la pràctica), o sigui que quan anava proveït del prefix EX- (< E-) el verb implicava sovint la noció de eructar «llançant», sigui llançant una forta bravada sigui vomitant més o menys (cf. el ross. *rotar* 'desbordar-se un corrent d'aigua', però veg més aviat el que n'he dit a ROMPRE); idea que mitjançant encreuaments i refaccions analògiques, va expressar el castellà REGOLDAR ² I tanmateix el mot bàsic RUCTARE es mantingué constant en la llengua parlada des dels orígens literaris (Plaute) fins al llatí tardà, on el trobem en gloses i en Pares de l'Església, tant el verb com el seu nom d'agent; en aquests, d'acord amb llurs temes, en el sentit moral i satíric de parlar en termes brutals, provocatius i menyspreables «*magnus ructator*, hoc est, praedicator» en Sant Agustí (en un dels *Sermones*, 170 1; cf Souter, *ALLG* x, 542); «*agebatur in furias, ructabat* convicia in civibus», Gregori de Tours, S VI, *Historia Francorum* v, 47-9 (V. l'ed. Morf), el verb grec *ἐρῦγομαι* va explicat per *ructo* en el CGL II, 175.42 i 314.8, i per la forma metacèdètica *ructor* en el CGL III, 142 13.

DERIV : *Rot*, del ll. RUCTUS, ūs, derivat directe del ll. (*a*)*rugere* (V supra, detalls), no és postverbal de *rotar* sinó tan antic com aquest [1371, supra, «*rot*: